

มาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณี
การป้องกันและควบคุมขยะมูลฝอยโดยเทศบาลเมืองวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี*

ENVIRONMENTAL LEGAL MEASURES OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS: A CASE STUDY OF SOLID WASTE PREVENTION AND
CONTROL IN WARIN CHAMRAP MUNICIPALITY,
UBON RATCHATHANI PROVINCE

ดิเรก บวรสกุลเจริญ

Direk Borvornsakulcharoen

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ประเทศไทย.

Ubon Ratchathani University, Thailand.

E-mail: direkbw2506@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอย และผลกระทบของสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอย 2) ศึกษาหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย โดยศึกษากรณีเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองวารินชำราบ มีสาเหตุจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีการคัดแยกขยะ และไม่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงในขั้นตอนของการขนส่ง เพราะแม้ประชาชนจะคัดแยกมูลฝอยไว้ก็ตาม แต่ไม่มีการคัดแยกในขั้นตอนการขนส่ง จึงทำให้มูลฝอยกลับไปปะปนรวมกันอีก ส่วนการจัดการปลายทาง ในการเลือกพื้นที่กำจัดขยะของเทศบาลเมืองวารินชำราบยังไม่เหมาะสม รวมถึงข้อพิจารณาของศาลในการกำหนดค่าเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคำนวณค่าเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และค่าเสียหายในอนาคต ข้อเสนอแนะ เช่น การให้สิทธิประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการขยะ โดยให้ความรู้และความตระหนักแก่ประชาชนตั้งแต่คัดแยกขยะต้นทาง ส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในการกำจัดขยะ ควรเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เช่น วิธีการประเมินมูลค่าของความเสียหายของประชาชนที่ได้รับ

* Received: 10 June 2024; Revised: 25 June 2024; Accepted: 27 June 2024

มลพิษในเรืองสุขภาพอนามัย ความเจ็บป่วย ที่อาจเกิดขึ้นหลังจากคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว และศาลสามารถที่จะสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาให้เหมาะสมกับความเสียหายในอนาคตด้วย

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การจัดการขยะมูลฝอย, การเยียวยาผู้เสียหาย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study legal measures for solid waste management and the impact of the problem of solid waste management, and 2) to investigate and find appropriate legal measures to provide relief for people affected in Warin Chamrap Municipality, Ubon Ratchathani Province. The documentary research was conducted through the collection and analysis of data.

The results found that the solid waste management problems in Warin Chamrap Municipality are caused by the fact that most people still do not have waste separation, and there are no legal measures regarding the separation of solid waste from the beginning as well as during the transportation process. Because even though people separate their waste, there is no separation in the transportation process, causing the waste to mix again. Moreover, the destination management section in selecting the waste disposal area of Warin Chamrap Municipality does not appear appropriate. Determination of environmental damages, including the court's consideration in determining environmental damages. Criteria for listening to expert witnesses regarding the calculation of environmental damages in the future. The suggestion is to give people the right to participate in waste management by providing knowledge and awareness to the people for separating waste at source, promoting private investment in waste disposal, etc. There should be additions to the National Environmental Quality Promotion and Preservation Act, B.E. 2535, such as methods for estimating the value of damage to people exposed to pollution in terms of health and illness that may occur after the case has been completed, and the court can determine and reserve the right to amend the judgment to suit future damages as well.

Keywords: legal measures, solid waste management, remedying

บทนำ

สิทธิในสิ่งแวดล้อม ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐจะต้องให้แก่ประชาชนทุกคน เมื่อใดก็ตามหากมีบุคคลใดได้กระทำให้สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพถูกทำลายลงไป การกระทำดังกล่าวย่อมถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ดังนั้น ผู้กระทำความผิดก็สมควรที่จะต้องรับผิดชอบหากมีความเสียหายเกิดขึ้น และมีความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูบูรณะสิ่งแวดล้อมที่เสียหายไป รวมทั้งต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในกรณีที่มีการกระทำละเมิดนั้นทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย และทรัพย์สิน (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2543)

การจัดการมูลฝอย เป็นหลักการในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการทิ้งขยะมูลฝอย การเก็บกัก การรวบรวมมูลฝอย การขนถ่าย และการขนส่ง การแปรรูปเพื่อการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย และการกำจัดมูลฝอย รวมถึงในการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย ทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะอยู่มาก แม้จะมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อก่อสร้างระบบกำจัดที่ถูกสุขลักษณะมากขึ้น แต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และยังมีท้องถิ่นหลายแห่งที่มีระบบแล้วก็ตามไม่สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ถูกสุขลักษณะตามที่ได้ออกแบบไว้ได้ และบางแห่งได้รับการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนจนไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

ในปัจจุบัน ขยะมูลฝอยที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเจริญเติบโตด้านต่าง ๆ ในสังคมทำให้ขยะมูลฝอยส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก เพราะขยะมูลฝอยเป็นที่รวบรวมเชื้อโรคที่ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ มีสารพิษและสารเคมีที่อยู่ในขยะอันตราย กลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอยสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้คนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเป็นอย่างมาก นอกจากปัญหาเกี่ยวกับดินและภาวะอากาศ อาจเกิดขึ้นได้จากควันและละอองเถ้าถ่านต่าง ๆ ที่เกิดจากการเผาไหม้ของขยะมูลฝอยเอง รวมทั้งการฟุ้งกระจายของเศษขยะมูลฝอยชิ้นเล็ก ๆ ต่อบริเวณใกล้เคียง สาเหตุเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการทำให้เกิดโรคทั้งระยะสั้นและระยะยาว หรือที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อทางสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับมลพิษทางพื้นดิน มลพิษทางน้ำ หรือมลพิษทางอากาศ ปัญหาจากมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเกิดจากการที่มีปริมาณของมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นจำนวนมาก และกำจัดได้ยากหรือกำจัดได้ไม่ทันกับปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมา (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2564)

การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด เป็นมาตรการในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในการจัดการมูลฝอยจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคาร อาจแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารบ้านเรือน จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยของตนเองโดยตั้งไว้ที่ด้านหน้าของอาคารบ้านเรือน เพื่อรอให้ผู้มีหน้าที่จัดเก็บมาดำเนินการจัดเก็บมูลฝอยนั้น วิธีนี้ให้ความสะดวกแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารบ้านเรือนต่าง ๆ แต่สร้างภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายแก่ผู้มีหน้าที่จัดเก็บ อีกวิธีหนึ่ง คือ การนำมูลฝอยไปทิ้งยังจุดรวบรวมมูลฝอยตามที่มีหน้าที่จัดการกำหนดไว้ โดยขนาดของภาชนะ

ระยะห่างระหว่างจุดต่าง ๆ และความถี่ในการจัดเก็บขึ้นอยู่กับปริมาณมูลฝอยของแต่ละท้องที่ (อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์, 2554)

การกำจัดมูลฝอยอาจทำได้ 4 วิธี ดังนี้ 1) การเทกองกลางแจ้ง (open dumping) 2) การฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ (sanitary landfill) 3) การหมักทำปุ๋ย (compositing) 4) การเผาในเตาเผาด้วยความร้อนสูง (incineration) เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแหล่งน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน อากาศ กลุ่มแมลง และสัตว์พาหะนำโรคแล้ว การใช้เตาเผาก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ มลพิษทางอากาศเท่านั้น ถ้าไม่ป้องกันให้ดี ส่วนวิธีการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรองลงมาได้แก่ การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบ และที่ก่อปัญหามากที่สุด ได้แก่ การเทกองกลางแจ้ง แต่หากพิจารณาถึงการลงทุน การดำเนินการ การบำรุงรักษา และความรู้ของบุคลากรแล้ว ระบบเตาเผาจะใช้เงินทุนและความรู้ของบุคลากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบ และการเทกองกลางแจ้ง ซึ่งเกือบจะไม่ต้องลงทุนสิ่งใดนอกจากการจัดเตรียมที่ทิ้งมูลฝอยเท่านั้น (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2550)

ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลที่ส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมือง รวมถึงเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น 28 ชุมชน มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเก็บขนขยะมูลฝอย โดยมอบหมายให้กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมจัดเก็บขยะมูลฝอยและรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง รวมทั้งรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และส่วนที่ 2 การกำจัดขยะมูลฝอย โดยมอบหมายให้กองช่างสุขาภิบาลดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยที่โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ปัจจุบันประสบปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยมากพอควร โดยเฉพาะมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นวันละ 28 ตัน (รุ่งนภา ทับหนองฮี และจุฑามาส ชมผา, 2564) ซึ่งปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การไม่มีกฎหมายหรือระเบียบที่จะมารองรับ และกำหนดแนวทางการร่วมมือกันระหว่างท้องถิ่น ในการจัดการและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่ ตลอดจนการกำหนดให้ใช้มาตรการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย ส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย จึงสมควรที่จะแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอย และผลกระทบของสภาพปัญหาการจัดการมูลฝอย กรณีเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม ในการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย กรณีเทศบาลเมืองวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอย โดยเฉพาะกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ควบคุม และจัดการมูลฝอย รวมทั้งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และจากการสังเกตการณ์ประกอบกับการสำรวจพื้นที่

ผลการวิจัย

จากการศึกษากฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอย พบว่ามีพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มาตรา 18 กำหนดให้การเก็บ ขนมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ ตาม มาตรา 19 ราชการส่วนท้องถิ่น อาจดำเนินการเองหรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ภายใต้เงื่อนไขการดำเนินงานร่วมกันก็ได้ หรืออาจอนุญาตให้เอกชนดำเนินการโดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ ภายใต้การกำกับดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น และกำหนดให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขนมูลฝอย เพื่อบังคับใช้ในราชการส่วนท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 34/1 กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการการเก็บ ขน มูลฝอยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 และในการดำเนินการดังกล่าวนี้ ราชการส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเองหรือดำเนินการร่วมกับหรือมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการหรือทำร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ และหากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่นซึ่งออกตามความในมาตรา 34/3 (2) กำหนดวิธีการเก็บขนมูลฝอยแล้ว ถือเป็นการผิดและมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 58/2 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

หากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นซึ่งออกตามความในมาตรา 34/3 (1) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดให้มีที่รองรับมูลฝอยในสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปได้ และ (5) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุลักษณะ ถือเป็นการผิดและมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 58/2 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

จากการพิจารณากฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการมูลฝอย พบว่ามีพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 กำหนดให้การเก็บ ขนมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นใด ให้เป็นอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ ราชการส่วนท้องถิ่นอาจดำเนินการเองหรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ภายใต้เงื่อนไขการดำเนินงานร่วมกันก็ได้ หรืออาจอนุญาตให้เอกชนดำเนินการ โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ ภายใต้การกำกับดูแลของราชการส่วนท้องถิ่น และกำหนดให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการรักษาความสะอาดและการจัดระเบียบในการเก็บขนมูลฝอยเพื่อบังคับใช้ในราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

ในกรณีที่ราชการส่วนท้องถิ่นเห็นเป็นการสมควร ราชการส่วนท้องถิ่นอาจเปิดพื้นที่ให้เอกชนดำเนินการเก็บ ขนมูลฝอยในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น บางพื้นที่หรือทั้งหมดของราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ เอกชนที่ประสงค์จะประกอบกิจการดังกล่าว รับทำการเก็บขนจะต้องยื่นคำขอใบอนุญาตต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นนั้น ตามที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ด้านสุขลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น หากไม่ขออนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบัญญัติท้องถิ่น ถือเป็นความผิดและมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ส่วนค่าบริการที่เอกชนจะเรียกเก็บจากผู้ใช้บริการนั้น ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดอัตราที่เหมาะสมไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น ซึ่งเอกชนจะเรียกเก็บเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ไม่ได้ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 20(5) หากฝ่าฝืนข้อบัญญัติท้องถิ่น ถือเป็นความผิดและมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

การคัดแยกขยะมูลฝอย เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณของขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดได้อย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากจะช่วยลดปริมาณของขยะมูลฝอยแล้ว การคัดแยกขยะมูลฝอยยังส่งผลดีอีกหลายประการ เช่น ช่วยยืดอายุแหล่งกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายให้ใช้งานได้นานขึ้น ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 34/3 กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กำหนดวิธีการคัดแยกมูลฝอย และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง และมาตรา 34/1วรรคสอง วรรคสาม และวรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งเมื่อพิจารณาในประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 กล่าวถึงเรื่องให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรับรู้ ความเข้าใจและ

จิตสำนึก ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย รวมตลอดทั้งเปิดเผยข้อมูล และรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ และเพื่อประโยชน์ในการกำจัดมูลฝอย ให้คัดแยกมูลฝอยที่จัดเก็บได้ออกเป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย มูลฝอยที่ย่อยสลายยาก และมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลายก่อนนำไปกำจัด

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการจัดการมูลฝอย มิได้มีบทบัญญัติในเรื่องนำมูลฝอยที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ และมาตรา 20(3) ไม่ได้กล่าวถึงการให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติในเรื่องการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน แต่ในปัจจุบันเมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายในการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ พบว่ามีกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 กำหนดว่า “มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่” หมายความว่า มูลฝอยทั่วไปที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ แต่ปัจจุบันมีกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอย คัดแยกมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ออกจากมูลฝอยทั่วไปด้วย และได้กำหนดลักษณะของถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ส่วนสถานประกอบการ ตลาดหรือสถานที่ใด ๆ ที่มีปริมาณมูลฝอยทั่วไป ตั้งแต่สองลูกบาศก์เมตรต่อวัน ต้องจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ และได้กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ตามข้อ 10 กฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 สำหรับสถานประกอบการ ตลาดหรือสถานที่ใด ๆ ที่มีปริมาณมูลฝอยทั่วไป ตั้งแต่สองลูกบาศก์เมตรต่อวัน เป็นต้น หรือภาชนะรองรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ที่มีขนาดใหญ่ตามข้อ 11 กฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 ในที่หรือทางสาธารณะตามความเหมาะสม หรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด และหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 34/3(2) ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อกำหนดของท้องถิ่นในการกำหนดวิธีการคัดแยกมูลฝอย ประกอบกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 กล่าวถึงเรื่องให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย รวมตลอดทั้งเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ หากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นที่ได้กำหนดวิธีการคัดแยกเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยซึ่งออกตามความในมาตรา 34/3 (2) แล้ว ถือเป็นการผิด และมีระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 58/2 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จึงเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถออกข้อกำหนดของท้องถิ่น กำหนดให้มีการคัดแยกมูลฝอยที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำออกจากมูลฝอยทั่วไปได้

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนหรือผู้ประกอบการใด ๆ หรือผู้ประกอบการสถานที่ใด ๆ ในเขตราชการส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมขนหรือกำจัดมูลฝอยชนิดต่าง ๆ ได้ตามมาตรา 20 กล่าวคือ กำหนดให้บริเวณที่ทางสาธารณะใดเป็นเขตห้ามถ่ายเท ทิ้งหรือทำให้มีขึ้นซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยได้ ประกอบกับกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 ข้อ 3 กำหนดว่า ห้ามผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ซึ่งมูลฝอยทั่วไปนอกจากถ่าย เท ทิ้ง หรือกำจัด ณ สถานที่ หรือตามวิธีที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดหรือจัดให้ และให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีสถานที่ถ่าย เท หรือทิ้งมูลฝอยทั่วไปในที่หรือทางสาธารณะ หรือกำหนดให้มีวิธีจัดการมูลฝอยทั่วไป ตามกฎกระทรวงนี้ หรือตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และข้อ 17(2) กำหนดว่า จัดให้มีมาตรการควบคุมกำกับการขนมูลฝอยทั่วไป เพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งมูลฝอยทั่วไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และหากผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการขนมูลฝอย ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ประกอบกับประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 มาตราไว้ในข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้ กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดภาชนะรองรับมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะและสถานสาธารณะ และให้ผู้ครอบครองเจ้าของสถานที่เอกชนซึ่งเปิดให้ประชาชนเข้าไปได้จัดภาชนะรองรับมูลฝอย โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไป ภาชนะรองรับมูลฝอยต้องเหมาะสมกับการใช้งาน มีสีเฉพาะ ดังนี้ (1) สีน้ำเงิน สำหรับมูลฝอยทั่วไป (2) สีเขียว สำหรับมูลฝอยอินทรีย์ (3) สีเหลือง สำหรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นต้น และเพื่อความปลอดภัยอาจจัดภาชนะที่มีลักษณะโปร่งแสงได้ สำหรับการเก็บและขน ให้ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บและขนมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนทราบล่วงหน้า นอกจากนี้ ให้กำหนดการเก็บและขนมูลฝอยโดยให้บรรจู่ไว้ในอุปกรณ์หรือยานพาหนะซึ่งกันน้ำและปิดอย่างมิดชิด รวมทั้งจัดการป้องกันไม่ให้เกิดการตกหล่นรั่วไหล และต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว โดยระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่ออาการจราจร สุขภาพอนามัย หรือคุณภาพชีวิตของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

การขนส่งส่วนใหญ่จะใช้เป็นรถเก็บขยะเพื่อนำไปกำจัดให้เร็วที่สุด เพื่อป้องกันการเน่าเหม็น และให้มีขยะตกค้างยังสถานที่ต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด เป็นรูปแบบบีบอัดขยะเพื่อให้ได้ปริมาณมูลฝอยจำนวนมากต่อเที่ยว และอาจมีการคัดแยกโดยมีพนักงานเก็บขยะผูกถุงหิ้วไว้ท้ายรถเพื่อคัดแยกขวด

พลาสติก และมูลฝอยรีไซเคิลประเภทที่ขายได้ เช่น กระดาษ เศษเหล็ก เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นระบบระเบียบ ส่งผลให้ยังมีมูลฝอยรีไซเคิลจะปะปนไปกับขยะที่นำไปกำจัดที่บ่อฝังกลบ

ในการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการจัดการมูลฝอย ซึ่งเป็นหลักในเรื่องผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย คือ ชุมชน ชาวบ้านที่รับบริการที่ทิ้งมูลฝอยต้องจ่าย แต่ก็มีชาวบ้านบางรายเข้าใจว่าไม่ต้องจ่าย เพราะเป็นการบริการของเทศบาลอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเก็บค่าธรรมเนียม เมื่อชาวบ้านไม่จ่ายก็ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ต่อไป เพราะอาจเป็นเรื่องฐานเสียงทางการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในครั้งต่อไป ซึ่งจะทำให้ไม่มีรายได้เข้าเทศบาลเพื่อจะนำมาเป็นงบประมาณในการจัดการมูลฝอย

ข้อเท็จจริงในปัจจุบันพบว่า มีโครงการก่อสร้างบ่อฝังกลบขยะมูลฝอยและโรงเผาขยะ ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากกระบวนการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโครงการนั้น ขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบ เช่น หากมีโครงการสร้างโรงกำจัดขยะ ประชาชนควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคัดเลือกพื้นที่ก่อสร้างได้ ตั้งแต่ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของโครงการ และขั้นตอนการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคม โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ นอกจากนี้ประชาชนควรจะได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนของตน

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติ มาตรา 43 มาตรา 51 มาตรา 57 และ มาตรา 58 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน หากมีบุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมขึ้น การกระทำของบุคคลนั้น ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นในการที่อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี นอกจากสิทธิดังกล่าวนี้แล้วประชาชนยังมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 51ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วพบว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหลักการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ถึงแม้จะมีการรับรองสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ตาม แต่ในด้านการจัดการขยะมูลฝอยนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเท่าที่ควร โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มักจะมองข้ามและไม่ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้การจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันยังเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

ความรับผิดชอบทางแพ่ง พบว่า การนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมทางแพ่งนั้น แม้จะเป็นการลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์หรือผู้เสียหาย แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอที่จะ

คุ้มครองหรือรักษาประโยชน์ของโจทก์หรือผู้เสียหายได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากยังมีประเด็นเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสารพิษจากแหล่งกำเนิดใดในระหว่างหลายแหล่งกำเนิด ที่อาจเกิดจากสะสมของการได้รับมลพิษในแหล่งกำเนิดที่ต่อเนื่องกันหลาย ๆ ที่ หรือกรณีฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าของแหล่งมลพิษที่ระบายสารพิษออกมาได้นั้น ต้องมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นภายหลัง อาจฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพิ่มอีกไม่ได้

ส่วนความรับผิดชอบทางแพ่งตามพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 มาตรา 97 ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 มีหลักเกณฑ์ว่า ผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำลายหรือทำให้สูญหายหรือเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่อำนาจของรัฐ ตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหายหรือเสียหายไปนั้น และในมาตรา 96 วรรคท้าย มีหลักว่า ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นนั้นด้วย ซึ่งในความเห็นของผู้ศึกษาเห็นว่ามลพิษก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของทางราชการ ก็น่าจะไม่เป็นประเด็น แต่ถ้าเป็นเอกชนน่าจะต้องพิจารณาว่าเป็นเรื่องมลพิษที่กระทบต่อส่วนรวมหรือไม่ เช่น น้ำเสีย ขยะ สิ่งปฏิกูล ฝุ่น เพราะอาจเป็นเรื่องมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ ที่น่าจะส่งผลกระทบต่อประชาชน หรือชุมชน แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็น่าจะเป็นเรื่องระหว่างเอกชนผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษโดยตรง รัฐก็ไม่ควรเข้าไปแทรกแซง

การเรียกค่าสินไหมทดแทน การกำหนดค่าเสียหายของศาลในปัจจุบันยังไม่สามารถที่จะชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากมีการคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง โดยอาศัยและตามหลักกฎหมายในเรื่องละเมิด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่สอดคล้องกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย จึงจำเป็นที่จะต้องนำหลักเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการพิจารณาประกอบการกำหนดค่าเสียหายด้วยโดยอาจจะกำหนดให้มองค่าเสียหายในมุมกว้าง

การกำหนดค่าเสียหายในอนาคต ในกรณีความเสียหายในคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนั้น จะแตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไป จึงเกิดปัญหาว่าความเสียหายดังกล่าวนี้ อาจเกิดจากการสะสมของสารพิษในร่างกายโดยยังไม่ปรากฏอาการ ซึ่งบางกรณีอาจใช้เวลาานกว่าสองปีที่จะปรากฏอาการออกมาได้ เพราะสารพิษในร่างกายที่สะสมยังไม่ปรากฏอาการ

การพิสูจน์ความผิดว่าบุคคลหรือผู้ที่ถูกฟ้องร้องเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมลพิษ และตนเป็นผู้เสียหายจากมลพิษนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแหล่ง เช่น มลพิษที่เกิดในนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น

การประเมินราคาความเสียหายของคดียิ่งแวดล้อม เช่น มีการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ ทำให้ปลาในแม่น้ำตาย จะเกิดความเสียหายเท่าใด เป็นต้น มีกรณีตัวอย่าง ในคดีการแพร่กระจายของสารตะกั่วกว่าผู้เสียหายจะทราบผลก็ต้องใช้เวลาหลายปี รวมทั้งปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในกรณีได้รับความเสียหายแก่ชีวิต และร่างกายเพราะโรคบางชนิด อาจเรื้อรังหรือยังไม่ปรากฏผลร้ายในทันทีทันใดเมื่อได้รับมลพิษ ทำให้เกิดความล่าช้าผู้เสียหาย

อภิปรายผล

เทศบาลเมืองวารินชำราบไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้ประชาชนต้องคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง มีเพียงแต่การขอความร่วมมือจากประชาชนเท่านั้น และไม่มีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยในขั้นตอนของการขนส่ง ด้วยเหตุนี้ แม้ประชาชนจะคัดแยกมูลฝอยไว้ก็ตาม แต่ไม่มีการคัดแยกในขั้นตอนการขนส่ง จึงทำให้มูลฝอยกลับไปปะปนรวมกันอีก ซึ่งจะส่งผลให้มีมูลฝอยจำนวนมากเข้าสู่การฝังกลบ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการมูลฝอยของเทศบาลเมืองวารินชำราบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรที่จะมีนโยบายที่จะนำภาชนะรองรับมูลฝอยตามประเภทของมูลฝอยแต่ละชนิดวางไว้ตามบริเวณที่สาธารณะและถนน เพื่อให้ประชาชนทิ้งมูลฝอยตามประเภทของมูลฝอยให้ได้อย่างทั่วถึง และในกรณีต้องขนส่ง ควรต้องมีรถที่สามารถขนส่งขยะประเภทต่าง ๆ แยกจากกันได้ ประกอบกับขาดกฎระเบียบบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น เทศบัญญัติการเก็บขนขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท เทศบัญญัติการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการเก็บขนและกำจัดมูลฝอย

ปัญหาขยะมูลฝอยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน มักจะเป็นคดีที่เกี่ยวกับการเยียวยา ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ต่อชีวิต ร่างกาย อนามัยจิตใจหรือความเดือดร้อนรำคาญ โดยมีสาเหตุมาจากภาวะมลพิษ โดยส่วนใหญ่ความเสียหายนั้น จะแพร่กระจายเป็นวงกว้าง ซึ่งจะได้รับความเดือดร้อนหรือผลกระทบตามมาเป็นจำนวนมาก อาจเป็นคนที่อยู่ในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เป็นต้น บางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นเนื่องมาจากสารเคมีสารพิษ หรือวัตถุใดในกระบวนการอุตสาหกรรมมิได้เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่ต้องอาศัยระยะเวลา การสะสมของสารนั้นในร่างกายหรืออาจจะต้องมีปริมาณการสะสมของสารจำนวนหนึ่ง จึงจะแสดงปฏิกิริยาต่อร่างกายของมนุษย์ ในกรณีเช่นนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพิจารณาดีของศาล คือการพิสูจน์ความสัมพันธ์ ระหว่างสารเคมีกับความเสียหายต่อสุขภาพร่างกายของโจทก์ เพราะบางครั้งผลเสียหายอาจเกิดขึ้นหลังจากคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว ปัญหาว่าความเสียหายดังกล่าวนี้ อาจเกิดจากการสะสมของสารพิษในร่างกายโดยยังไม่ปรากฏอาการ ซึ่งบางกรณีอาจใช้เวลานานกว่าสองปีที่จะปรากฏอาการออกมาได้ เพราะสารพิษในร่างกายที่สะสมยังไม่ปรากฏอาการ

การเยียวยาผู้เสียหายซึ่งหลายกรณีอาจไม่สามารถทดแทนด้วยเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นได้ เช่น การขจัดมลพิษหรือการฟื้นฟูรักษาสภาพแวดล้อมให้กลับมาดีดังเดิม อาจใช้เวลานานในการ

พันฟู ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ข้อพิจารณาของศาล ในการกำหนดค่าเสียหายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ คำนวณค่าเสียหายเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม ค่าเสียหายในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองวารินชำราบ สามารถแยกได้เป็นปัญหาด้านทาง กลางทาง และปลายทาง ของเทศบาลเมืองวารินชำราบ อำเภовารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดย สรุปได้ ดังนี้

ปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต้นทาง คือการคัดแยกขยะต้นทางมีสาเหตุจากประชาชน ในชุมชนส่วนมากขาดจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มี การคัดแยกขยะ คือยังทิ้งขยะ รวมกันไม่แยกประเภทของขยะ กลางทางก็จะเป็นเรื่องการขนส่งขยะ แต่ไม่มีการคัดแยกขยะในขั้นตอน การขนส่ง จึงทำให้ขยะมูลฝอยกลับไปปะปนรวมกันอีก ส่วนการจัดการปลายทาง เช่น ในการเลือกพื้นที่ กำจัดขยะของเทศบาลเมืองวารินชำราบยังไม่เหมาะสม ส่วนในกรณีที่ประชาชนได้รับความเสียหายจาก มลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย ยังไม่ได้รับการเยียวยาเท่าที่ควรจะได้รับ ซึ่งมีข้อพิจารณาได้จากความรับ ผิดทางแพ่งตามพระราชบัญญัติที่เป็นกฎหมายเฉพาะ และการเรียกค่าสินไหมทดแทนยังพบปัญหาและ อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

1) ควรปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่หรือออกกฎหมายใหม่ เพื่อรองรับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน เกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางเพื่อนำ กลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด ใช้ภาชนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งกำจัดขยะตกค้างสะสมในสถานที่ กำจัดขยะ โดยการฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะเพื่อจัดการขยะเก่าและรองรับขยะใหม่ ให้ถูกต้องตามหลัก วิชาการ

2) ควรมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดค่าบริการเก็บขนและกำจัดมูลฝอยที่สะท้อน ค่าใช้จ่ายที่เป็นจริง เช่น มาตรการเพิ่มค่าธรรมเนียมในการเก็บขนขยะจากครัวเรือน ชุมชน และสถาน ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชนที่ไม่คัดแยกขยะ โดยการปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดให้มีการเก็บ ค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะที่ไม่ได้ทำการคัดแยกสูงกว่าขยะที่คัดแยก

3) ส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในการกำจัดขยะ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีความ เชี่ยวชาญและเทคโนโลยีสูงเข้ามาลงทุนในธุรกิจกำจัดขยะมากขึ้น สนับสนุนให้ดำเนินการจัดการขยะ อย่างครบวงจร และอาจนำขยะมูลฝอยไปแปรรูปเป็นพลังงาน

4) ส่งเสริมมาตรการทางภาษี เช่น การเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจาก บริษัทผู้ผลิต โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติก รวมถึงใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้

กฎหมายอย่างจริงจัง เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายและมาตรการจัดการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งไม่มีกฎหมายกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน ในการจัดการและคัดแยกขยะมูลฝอย

5) เทศบาลเมืองวารินชำราบ ควรให้ความรู้และความตระหนักแก่ประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการแก้ไขปัญหาผลกระทบและพิษภัยของมูลฝอยอันตรายจากชุมชนที่มีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เช่น ให้มีการคัดแยกมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไป และมีแนวทางในการควบคุมอัตราการผลิตมูลฝอยโดยรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการลดปริมาณขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้ง รวมถึงการนำขยะมูลฝอยที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อทุกรูปแบบ และรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการสร้างแรงจูงใจในการลดปริมาณขยะในครัวเรือนและชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศ

6) ควรเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ว่าความเสียหายหรือผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะ ประชาชนหรือชุมชนมีสิทธิฟ้องร้องคดี และเพิ่มเติมเป็นบทกฎหมายว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุมลพิษ เนื่องจากควบคุมดูแล หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองแหล่งที่มาของมลพิษนั้น ๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหาย ฉะนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน”

7) ควรกำหนดให้ศาลสามารถที่จะสงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาในอนาคตเพื่อเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง โดยมีระยะเวลาในการสงวนสิทธิยาวนานพอเหมาะกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

8) การประเมินราคาความเสียหาย เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย ความเจ็บป่วย ที่อาจเกิดขึ้นหลังจากคดีเสร็จสิ้นไปแล้ว ควรมีการตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองประเมินราคาเบื้องต้น โดยพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาชีพ เช่น แพทย์ศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). *แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้นการลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฮีลท์ จำกัด.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). *การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. เรียกใช้เมื่อ 30 กรกฎาคม 2566 จาก www.pcd.go.th/waste_garbage.
- รุ่งนภา ทับหนองฮี และจุฑามาส ชมผา. (2564). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 222-231.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2564). *คู่มือดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

สุนีย์ มัลลิกะมาสย์. (2543). ทางเลือกหนึ่งในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหามลพิษ. *จุลพาฬ*, 43(1), 98-111.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2550). *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

อุดมศักดิ์ สนธิพงษ์. (2554). *กฎหมายสิ่งแวดล้อมว่าด้วยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบทางแพ่งการชดเชยเยียวยาและการระงับข้อพิพาท*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.